

TẬP LÀM VĂN

LUYỆN TẬP QUAN SÁT CÂY CỐI

I – MỤC ĐÍCH, YÊU CẦU

1. Biết quan sát cây cối, trình tự quan sát, kết hợp các giác quan khi quan sát. Nhận ra được sự giống nhau và khác nhau giữa miêu tả một loài cây với miêu tả một cái cây.

2. Từ những hiểu biết trên, tập quan sát, ghi lại kết quả quan sát một cái cây cụ thể.

II – ĐỒ DÙNG DẠY – HỌC

– Một số tờ phiếu kẻ bảng thể hiện nội dung các BT1a, b (xem mẫu ở dưới) để các nhóm HS làm việc.

– Bảng viết sẵn lời giải BT1d, e. Tranh, ảnh một số loài cây.

III – CÁC HOẠT ĐỘNG DẠY – HỌC

A – KIỂM TRA BÀI CŨ

GV kiểm tra 2 HS đọc lại dàn ý tả một cây ăn quả theo 1 trong 2 cách đã học (tả lần lượt từng bộ phận của cây ; tả lần lượt từng thời kì phát triển của cây) – BT2, tiết TLV trước.

B – DẠY BÀI MỚI

1. Giới thiệu bài

Trong tiết TLV trước, các em đã lập dàn ý miêu tả một cây ăn quả. Tiết học này giúp các em học cách quan sát cái cây theo thứ tự, kết hợp nhiều giác quan để tìm chi tiết cho dàn ý của bài văn miêu tả đó.

2. Hướng dẫn HS làm bài tập

Bài tập 1

– 1 HS đọc nội dung BT1. Cả lớp theo dõi trong SGK.

– GV nhắc HS chú ý :

+ Trả lời viết các câu hỏi a,b trên phiếu.

+ Trả lời miệng các câu hỏi c, d, e. Với câu hỏi c, chỉ cần chỉ ra 1 – 2 hình ảnh so sánh mà em thích.

– HS làm bài theo nhóm nhỏ. GV phát phiếu kẻ bảng nội dung BT1a,b cho các nhóm. HS mỗi nhóm đọc thầm (không đọc thành tiếng) 3 bài văn trong SGK (*Bãi ngô* – tr. 30, 31, *Cây gạo* – tr. 32, *Sầu riêng* – tr. 34), trao đổi, viết vắn tắt các câu trả lời a, b vào phiếu ; trả lời miệng các câu hỏi c, d, e.

– Sau thời gian quy định, đại diện các nhóm dán nhanh kết quả làm bài lên bảng lớp, trình bày kết quả. GV nhận xét, chốt lại lời giải đúng :

a) Trình tự quan sát :

Bài văn	Quan sát từng bộ phận của cây	Quan sát từng thời kì phát triển của cây
<i>Sầu riêng</i>	+	
<i>Bãi ngô</i>		+
<i>Cây gạo</i>		+ (từng thời kì phát triển của bông gạo)

b)

Các giác quan	Chi tiết được quan sát
Thị giác (mắt)	cây, lá, búp, hoa, bắp ngô, bướm trắng, bướm vàng (<i>Bãi ngô</i>) cây, cành, hoa, quả gạo, chim chóc (<i>Cây gạo</i>) hoa, trái, dáng, thân, cành, lá (<i>Sầu riêng</i>)
Khứu giác (mũi)	hương thơm của trái sầu riêng
Vị giác (lưỡi)	vị ngọt của trái sầu riêng
Thính giác (tai)	tiếng chim hót (<i>Cây gạo</i>), tiếng tu hú (<i>Bãi ngô</i>)

c) HS phát biểu. Các em có thể thích một trong những hình ảnh so sánh, nhân hoá bất kì trong 3 bài văn miêu tả. Các hình ảnh so sánh và nhân hoá làm cho bài văn miêu tả thêm hấp dẫn, sinh động và gần gũi với người đọc.

GV có thể dán bảng liệt kê các hình ảnh so sánh, nhân hoá có trong 3 bài văn :

So sánh	Bài <i>Sầu riêng</i> :
	– Hoa sầu riêng ngan ngát như hương cau, hương bưởi.
	– Cánh hoa nhỏ như vảy cá, hao hao giống cánh sen con.
	– Trái lủng lẳng dưới cành trông như tổ kiến.
	Bài <i>Bãi ngô</i> :
	– Cây ngô lúc nhỏ lấm tấm như mạ non.
	– Búp như kết bằng nhung và phấn.
	– Hoa ngô xơ xác như cỏ may.
	Bài <i>Cây gạo</i> :
	– Cánh hoa gạo đỏ rực quay tít như chong chóng.
	– Quả hai đầu thon vút như con thoi.
	– Cây như treo rung rinh hàng ngàn nổi cơm gạo mới.

Nhân hoá	Bài <i>Bãi ngô</i> :
	– Búp ngô non núp trong cuống lá.
	– Bắp ngô chờ tay người đến bẻ.
	Bài <i>Cây gạo</i> :
	– Các múi bông gạo nở đều, chín như nổi cơm chín đội vung mà cười...
	– Cây gạo già mỗi năm trở lại tuổi xuân.
	– Cây gạo trở về với dáng vẻ trầm tư. Cây đứng im cao lớn, hiền lành.

d) Hai bài *Sầu riêng*, *Bãi ngô* miêu tả một loài cây ; bài *Cây gạo* miêu tả một cái cây cụ thể.

e) Điểm giống và khác nhau giữa cách miêu tả một loài cây và tả một cái cây cụ thể :

Giống	Đều phải quan sát kĩ và sử dụng mọi giác quan ; tả các bộ phận của cây ; tả khung cảnh xung quanh cây ; dùng các biện pháp so sánh, nhân hoá để khắc hoạ sinh động, chính xác các đặc điểm của cây ; bộc lộ tình cảm của người miêu tả.
Khác	Tả cả loài cây cần chú ý đến các đặc điểm phân biệt loài cây này với các loài cây khác. Tả một cái cây cụ thể phải chú ý đến đặc điểm riêng của cây đó – đặc điểm làm nó khác biệt với các cây cùng loài.

Bài tập 2

- HS đọc yêu cầu của bài.
 - GV hỏi HS đã quan sát trước một cái cây cụ thể theo yêu cầu của thầy (cô) như thế nào ; treo tranh, ảnh một số loài cây.
 - GV nhắc HS : Bài yêu cầu các em quan sát một cái cây cụ thể (không phải một loài cây). HS có thể quan sát cây ăn quả quen thuộc em đã lập dàn ý trong tiết học trước, cũng có thể chọn một cây khác. Song cây đó phải được trồng ở khu vực trường, hoặc nơi em ở để em có thể quan sát được nó.
- (Nếu có điều kiện, trước giờ học, GV có thể tổ chức cho cả lớp cùng quan sát một vài cây cụ thể ở khu vực trường học, hướng dẫn các em biết cách quan sát và ghi chép, biết quan sát theo trình tự hợp lí, sử dụng giác quan khi quan sát,...).
- HS dựa vào những gì đã quan sát được (kết hợp tranh, ảnh), ghi lại kết quả quan sát trên giấy nháp.
 - HS trình bày kết quả quan sát. Cả lớp và GV nhận xét theo các tiêu chuẩn sau :
- + Ghi chép có bắt nguồn từ thực tế quan sát không ?

- + Trình tự quan sát có hợp lí không ?
- + Những giác quan nào bạn đã sử dụng khi quan sát ?
- + Cây cây bạn quan sát có khác gì với các cây cùng loài ?
- GV cho điểm một số ghi chép tốt, nhận xét chung về kĩ năng quan sát cây cối của HS.

3. Củng cố, dặn dò

GV nhận xét chung về tiết học. Yêu cầu HS về nhà tiếp tục quan sát cái cây đã chọn để hoàn chỉnh kết quả quan sát, viết lại vào vở ; Chuẩn bị cho tiết TLV sau (Luyện tập miêu tả các bộ phận của cây cối), chú ý quan sát các bộ phận của cây (lá, thân hay gốc) để viết được một đoạn văn miêu tả.